Lösnummer 15 öre

7 ÅRG.
N:r 41

TIDEVARVET

12 OKT.
1929

TIDEVARVET

N:r 41: 1929

Jordens Sarajevo är titeln på veckans ledande artikel. Den behandlar den nuvarande jordbrukskrisen och de åtgärder som jordbrukarna begärt för dess avhjälpande. I en följande artikel kommer Tidevarvet att framlägga sin syn på vad jordbrukets vädjan till statsmakterna borde ha gått ut på.

*

Kungl. Maj:ts 99 sätt att röka ut kvinnorna! redogör för och kommenterar utgången av de kvinnliga posttjänstemännens förgäves ansträngningar att få meritera sig för befordran i sitt verk.

*

Den tredje artikeln om Spansk konst av Gina Leffler handlar om Goya.

*

Ellen Michelsen skriver om Gustav Landauers brev.

*

Indialand handlar om tre böcker över Indien: Katherine Mayo: Moder Indien, Margaret Urquahart: Bengalens kvinnor och Gandhi: Min väg till sanningen.

*

Tidevarvet kostar för sista kvartalet endast

Kronor 1,50.
Vårt postgironummer är 1544.

MEDBORGARSKOLAN på Fogelstad börjar sin höstkurs den 10 oktober.

Olga Elmdahl
Modemagasin
Kungsgatan 53. Tel. 10851
STOCKHOLM.

Gör ett besök i
Söders populäraste bageri
BAGARSTUGAN
Bellmansgatan 6 Hornsgatan 37

Svenska Eldbegängelse föreningens expedition
Sthlms Eldbegängelsebyrå
Sveavägen 25, 2 tr. hiss Stockholm
Öppen 10—4, lördags- o. helgdagsaftnar 10—2
Tel. Norr 2200 för eldbegängelser
» Norr 2280 » medlemsanmäln,
Avgift 10 kr. en gång för alla, för begravningsförsäkrad 5 kr.
Krematorier i Stockholm, Göteborg, Örebro och Hälsingborg.

Kungl. Maj:ts 99 sätt

att röka ut kvinnorna

»Kvinnorna ha fått rösträtt och valbarhet. Behörighetslagen har öppnat statens t. o. m. högsta ämbeten för dem. Den privata arbetsmarknaden har följt det statliga exemplet. Gamla fördomar ha slopats, nya vägar ha öppnats. Politiskt och ekonomiskt äro de mannens jämlike. Det återstår intet mer för kvinnorna att sträva efter, allt vad de kämpat för har tillfallit dem. Det är överdrifter, framkallade av sjukliga misstankar om underskattning och översitteri att tala om en begynnande reaktion mot kvinnorna.»

I offentliga föredrag, i tidningsdiskussioner och privata resonnemang, i officiella rapporter och utlåtanden — överallt hör man dessa toner ljuda. — Begagna de rättigheter ni har! Alla vägar stå er öppna! Det finns inga verkliga belägg för satsen om ett bakslag mot kvinnorna.

Jo, svara vi, det finns.

Tidevarvet har upprepade gånger pekat på fakta, men det passar icke att se dem och därför ställer man sig blind. Man sätter in »minst en kvinna» i nämnder och styrelser, där så uttryckligen stadgas — men aldrig två. Man saboterar suveränt behörighetslagen och stöder sig på högst allmänna på urgamla fördomar grundade utlåtanden om kvinnors olämplighet för exempelvis högre befälsposter. Man placerar alltid kvinnor på sådana platser på väljarlistorna, att de aldrig riskera att bliva valda.

Vi förstå, att dylika fakta äro mycket obehagliga och vi få riskera att det upptages som tjat och ensidighet att ideligen återkomma till dessa förhållanden, men det kan icke hjälpas. Vi komma att framhärda, till dess en vändning till det bättre inträder.

Postverket har varit oss ett utmärkt bevismaterial och är det tyvärr fortfarande. I dess befordringsväsende märker man tydligt, att behörighetslagen blivit en lag på papperet. En minnesgod läsare av Tidevarvet erinrar sig säkerligen hur vi steg för steg följt de kvinnliga tjänstemännens strävan att erhålla samma ställning som de manliga tjänstemän inom verket, som ha samma utbildning och samma arbete.

Vid tillsättandet av tre postassistentbefattningar för något år sedan förbigicks som bekant 65 kvinnliga postexpeditörer av tre manliga tjänstemän. Generalpoststyrelsen fick med anledning av detta beslut bakläxa av Kungl. Maj:t och beordrades att anställa individuell prövning.

Vid denna prövning underkändes flertalet av de kvinnliga aspiranterna jämte en manlig. Underbetygen grundades uteslutande på högst allmänna principiella uttalanden om kvinnors bristande ledareegenskaper och oförmåga att handskas med en eventuellt »svårhanterlig» personal. Individuellt fingo de prövande utmärkta vitsord.

Det framgick med all önskvärd tydlighet av generalpoststyrelsens eget uttalande, att prövningen praktiskt taget endast kommit till stånd för att ordentligt på papperet fastslå de kvinnliga tjänstemännens olämplighet för högre befälsposter, ett förhållande som man redan förut var fast underkunnig om. Proven kallades »fullständigt opartiska».

Alltnog, kvinnorna klagade ånyo över de underkända proven och begärde att antingen få anses kompetenta att söka de högre platserna, enär de individuellt erhållit goda betyg eller också att få prövas ånyo. Besvären lämnades

(Forts. å sid. 6.)

Han dog stående

Stresemanns liv och verk hänger nära samman med Tysklands och Frankrikes gemensamma historia i dess sista dramatiska avsnitt sedan 1914. Han står som Poincarés motpart i denna historia, Poincarés snarare än Briands, ty det är som om just dessa båda män upplevt den i alla dess faser som ben av sitt folks ben och kött av dess kött. Intet ovan stridsvimlet för dessa herrar, intet olympisk lugn och överblick. De ha lidit igenom folkens öden, hatat sig igenom, slagits, misslyckats, lärt en läxa, besinnat sig och riktat om sig till en mindre inflammerad, mera förnuftig syn. De ha nått fram till erkännande av den ödesbundna samhörigheten och tagit konsekvenserna därav.

Det ligger så nära till hands att se dessa båda män som symboler för de två grannlanden, emedan dessa folks historia har en stark likhet med förloppet i en mänsklig, en personlig konflikt.

Vi veta alla hur en sådan utvecklar sig. Okunnighet, otymplighet, missgrepp, starka intressemotsatser utlösa mellan människor akuta kriser. De slå och såra varann efter bästa förmåga, de uppeldas av hat, förlora sinne för proportioner och egen fördel, glömma stridens orsak och mål. När ammunitionen förbrukats eller ena parten tagit ur gadden och stoppat igen munnen på den andra, inträder ett avbrott i de så länge hatfulla och livliga förbindelserna. Alla broar äro rivna, alla diplomatiska förbindelser avbrutna. Men försöka hur man vill, man kommer ändå inte från varann, man är hänvisad att leva sida vid sida, även om den sida, den gräns man vänder åt grannen är ett brännsår. På något sätt måste förhållandet till grannen regleras, och då börjar det mest prövande skedet i historien. I sin smärta, sin osäkerhet, sina förvridna föreställningar om varann, begå grannarna idel falska steg. Segraren hunsar den besegrade och söker skrämma igenom sina önskningar, den andra gör obstruktion, söker i sin vanmakt hämnd eller drar sig tillbaka i drömmar om framtida hämnd.

Nu gäller det. Skola dessa fiender förbrännas, förtvina och slutligen gå under i sin oförmåga att besegra det förflutna? Eller skola de lyckas att återställa mänskliga relationer igen. Ett få de välja, undergång eller försoning.

Men ack, det är icke lätt att välja. Hur skall jag våga möta den knölen i granngården som en människa möter en annan? Hundra mot ett att han inte begriper det utan bara drar fördel av vad han tror vara min svaghet. Vad händer, om jag lägger av min rustning? Sticker han mig inte då mellan revbenen med den dolk han trots förbud bär gömd i ärmen? Eller, om han svarar med försonliga ord, kan jag våga lita på dem? Utsätter jag mig inte för att bli bedragen och än en gång lömskt överfallen? Finns det mänsklighet, finns det en själ som svarar bakom denna uppenbarelse som jag ba-

(Forts. å sid. 5.)

konsum föreningen för lägre levnadskostnader

Hat och staty

Suffragettledaren mrs Emmeline Pankhurst får snart sin staty i London på en hedersplats invid parlamentshuset.

Mrs Pankhurst var en upprorsmakare och en i sitt slag enastående sådan. Ett så våldsamt och hänfört kvinnoupprror som det hon uppväckte och ledde, känner man i modern tid intet motstycke till. Det var en rörelse som icke kunde bestå. Mrs Pankhurst och hennes dotter Christabel lära lika tacksamt som någonsin Gustaf III ha tagit emot kriget som en lämplig avrundning på en situation, som var för högspänd att i längden kunna hållas uppe.

När man nu inför nyheten om denna staty tänker tillbaka på åren 1907—1914 i England, förefaller vad som då skedde ännu mera fantastiskt än det gjorde medan det pågick.

Under de åren var mrs Pankhurst den mest älskade, hatade, smädade, förterade kvinnan i England, ja i hela världen. Hon ansågs abnorm, urartad, hon ansågs ha genom sina stridsmetoder för eviga tider kompromettterat kvinnorörelsen. Kanske har hon det också. Hon uppsade samhället tro och lydnad och samhället blev från vettet. Tänk bara på Katt-och-rättlagen! De för sina ordningsstörande och värdefördrivande demonstrationer fängslade suffragetterna tvungo nämligen till sig friheten genom att hungerstrejka intill dödens rand. För att kunna släppa dem då de voro döende och sätta in dem då de repat sig igen och så fånga och släppa, fånga och släppa hur länge som helst begärde ordningsmakten en Cat-and-mouse-act och fick den. Vad som skedde under den, har endast sin motsvarighet i vad som skedde med samvetsvägrarna under kriget.

Om man under dessa dagar såg framåt mot den tid då ledaren för suffragetterna skulle vara färdig för staty, då England skulle skryta över henne som bevis på att det heroiska draget i den brittiska karaktären kan ärvas även på kvinnolinjen, då väntade man den i varje fall icke så snart. Men upprättelsen kom så fort hon dött. Alldeles som om man väntat på att den lite underliga, kverulanta gamla damen, som man icke gärna kunde driva hjältedyrkan med, skulle försvinna för att man skulle få ta fram kämpen och martyren från hennes krafts dagar igen. Redan hennes begravning blev en nationell sorgeakt. Och nu skall hon alltså få sin staty i Westminster, tätt invid alla parlaments stolta moder, mot vilket hon ledde sina anfall, från vilket hon jagades bort av beväpnad polis, besparkad och bespottad, med rivet hår och rivna kläder.

När statyn inom någon tid avtäckes, när hennes bild hänges upp i National Gallery, som för hennes skull brutit mot sin regel att icke hänga upp någon storhet förr än tio år efter dess död, då blir det officiella högtidligheter med premiärministern som officiant. Och de engelska kvinnorna skola då stå eniga i sin hyllning.

Inte heller de unga skola saknas. Vid mrs Pankhursts begravning funno de unga uttryck för sina känslor i följande rader, som ha sin allmängiltighet rörande förhållandet mellan kvinnogenerationerna, det vill säga mellan dem som äro födda med samma brygd av stolthet och vilja i blodet:

Jag kände dig aldrig.
Kom aldrig inom trollkretsen av denna strålande personlighet.
Jag tänkte sällan på dig och visste ej att jag älskade dig.
Inte heller fattade jag vad du betydde för mig.
Eller tackade jag dig för den frihet jag andades.
För medborgarskap, bildning, frihet.
Min bana öppnar sig. Framför mig resa sig höjder som jag måste bestiga.
Höga uppgifter vinka mig.
Frukta icke, du fäktare i tusen strider.
Jag är en sann kvinna och skall ej svika.
Där du anträder din sista resa, stolt och sorgsen,
ropar jag: hell dig,
jag, arvtagerskan til den mark du vunnit.

Devinez.

TIDEVARVET

Utkommer varje helgfri lördag.
Slussplan 1—4, 2 tr., Stockholm

UTGIVARE:
Ada Nilsson.
REDAKTIONSKOMMITTÉ:
Elin Wägner.
Elisabeth Tamm.
Honorine Hermelin.
REDAKTIONSSEKRETERARE:
Carin Hermelin.
Mottagningstid 10—12.
Telefon Norr 48 42.
EXPEDITION:
Telefon Norr 28243.
Kontorstid kl. 10—12 f. m., 1—4 e. m.
Postgiro 1544
PRENUMERATIONSPRIS:
För helår kr. 6:—, halvår kr. 3:50, kvartal kr. 2:— Lösnummer 15 öre.
ANNONSPRIS:
1 text . . . . . 20 öre per millimeter.
Textsida eller särskilt begärd plats 25 öre

Stockholm 1929
Wahlstedts Trycker Aktiebolag
Storgatan 22

Praktiserande läkare

Infört genom
Stockholms Läkarförening

D:r Ester Grönblad
Ögonsjukdomar
Götgatan 7, 3 tr. hiss.
Mottagn.tid vard. 1/2 10—1/2 11, 3—6. Sönd. 1/2 10—1/2 11: Annan tid efter överenskommelse pr tel. Söder 11170

Med. Doktor
John Hellström
Kirurgiska sjukdomar.
Nybrogatan 11, 3 tr.
Mottagning Månd., Onsd., Fred. från kl. 3, hälst efter anmälan pr Tel. Öst. 453 kl. 9—10.

Doktor
Torsten Lindner
NERVSJUKDOMAR
Mästersamuelsgatan 9.
Invid Biblioteksgatan.
Tel. 1919. Telefontid 9—10 f m. Mottagning enligt överenskommelse.

D:r Ada Nilsson
har återtagit praktiken

Med. Doktor
Ernst B. Salén
Invärtes sjukdomar, spec.: Ämnesomsättningens och hjärtsjukdomar.
Sta Blasieholmshamnen 4 A, 5 tr. hiss, (invid Nationalmuseum).
Tid till mottagningen erhålles per tel. Norr 216 vardagar 9—11 f. m.

TANDLÄKARE

Tandläkare
Arnold Ahlström
Birger Jarlsgatan 32, IV.
Medlem av Sthlms Tandläkareförening
Mottagn. enl. överensk. pr tel. N. 8350

Tandläkare
Albert Almgård
Medl. av Sthlms Tandläkareförening
Mottagn. enl. överensk. per tel. S. 1962
Södermalmstorg 8

Tandläkare
Gustaf Backelin,
Strandvägen 1, 2 tr.
Medlem av Sthlms Tandläkareförening
Rådfrågningstid kl. 12-1 eller efter Telef. anmälan 74824.

Tandläkare
Inga Forssberg
Medlem av Sthlms Tandläkareförening
Folkungagat. 50, 1 tr. (Götgatspalatset)
Mottagningstid: Vardagar 10—12 f.m. och 7—8 e.m. Annan tid enl. överenskommelse per tel. s. 1324.

EXTRA FINT MEJERISMÖR
prisbelönt
Levereras sedan 20 år från samma meejrier.
GOTT LANDSSMÖR
Ph. Engfeldts smöraffär
2 Östermalmstorg 2
Tel. 7038 *Norr 80663*

Smakfulla kransar, alla priser
La fleuriste
6 Malmtorgsgatan
Allm. Norr 6296 Riks 2550

ADVOKATER
Ledamöter av Sveriges Advokatsamfund

Eva Andéns Advokatbyrå
Inneh.: Eva Andén.
Ledam. av Sveriges Advokatsamfund.
Herkulesgatan 14. Tel. 7575—7576.
f.d. Lca Vattugatan.
STOCKHOLM.
SPECIALITET: Familje- och arvsaker, Boutredningar och testamenten, förvaltningsuppdrag.
Även skriftliga förfrågningar.

Advokat Cyril Holm
Led. av Sveriges Advokatsamfund
Birger Jarlsgatan 39, Stokholm
Tel. Norr 3223

Advokat Hugo Lindberg
Ledam. av Sveriges Advokatsamfund.
Kungsgatan 6 - Stockholm
Tel. 147 99 24 24

Mathilda Staël von Holstein
Ledam. av veriges Advokatsamfund.
Malmtorgsgatan 3, Stockholm
Telefon 288, 289
Familjerätt, Hyresärenden, Testamenten, Bouppteckningar, Förfrågningar från landsorten besvaras omgående.

Westerståhl, O.
& Branting-W., Sonja.
Led. av Sveriges Advokatsamfund
Vasagatan 4. Tel. 11218

TANDLÄKARE

Tandläkare
Konrad Granér
(Med. av Sthlms Tand.-förening.)
Sct Eriksgatan 40 III, hiss.
Mottagning efter överenskommelse pr tel. Kungsh. 341 97.

Tandläkare
Emil Hjertstedt
Sibyllegat. 23, 2 tr. (vid Östermalmstorg)
Mottagning efter överenskommelse pr tel. ö. 91 91.

Tandläkare
Sven Wahlström
Ringvägen 14, 2 tr.
(andra huset från Hornsgatan)
Medl. av Sthlms Tandläkareförening.
Mottagning efter överenskommelse per tel. Sö. 33505 före kl. 2

Tandläkare
Harry Weinberg
Drottninggatan 71 A. II tr.
Mottagn.: Månd, Onsd, Fred, Lörd. 11—1. Tisd, Torsd, 4—7. Tel. N. 7551.

Tandläkare
Gunnar Wijkström
Medl. av Sthlms Tandläkareförening
Odengatan 90. el. 84070. Vardagar. 10—1, 5—7,30. Lördagar 10—1, sönd. 12,30—1,30. Kostnadsfri rådfrågning.

Jordens Sarajevo

Jordfrågan har under de senaste åren teoretiskt sett varit aktuell. Den har varit föremål för diverse utredningar, lagförslag och riksdagsbeslut, dock utan vidare inverkan. Antligen synes den bli aktuell även i praktiskt avseende. Begynnelsen blev den, som det föreföll, lokalt begränsade lantarbetarkonflikten i Södra Möre rörande kollektivavtalen, arbetsgivarna säga sig erkänna arbetstagarnas föreningsrätt, men vilja ej godta kollektivavtalet som form för uppgörelse. Konflikten har ej kunnat biläggas, den rör en principfråga i förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare, vars lösning en ny tid fordrar av den gamla. Men striden har ej utbrett sig i nämnvärd grad, det är icke här jordfrågans största och egentliga svårighet ligger, fast det är lantarbetarefrågan, som bör leda oss på spåren fram till jordfrågans brännpunkt. Så har också skett. Och från den lokala Mörekonflikten har intresset förts över till jordbrukets nödläge. Är jordbruket verkligen i nödläge? Obetingat — ja! Men varför, därom kunna meningarna vara delade.

Jordbrukare äro kända för att klaga, men de äro också ett tåligt släkte. Det ligger kanske i yrkets natur båda delarna, beroendet av väder och vind ger ingen annan utväg än klagan och tålamod.

Två synnerligen dåliga år ha nu ytterligare tryckt jordbrukarnas förut tryckta ställning. När innevarande års ljusare skördeutsikter genom rådande låga priser inte såg ut att kunna ge någon ersättning för föregående års förluster, gav tålamodet vika för klagan. Sveriges jordbrukare ha samlat sig på skilda platser i landet till möten och diskussioner, och där har även fattats resolutioner, som avgivits till regeringen eller konungen, allt beroende på skalan av stämningen. Det är uppenbart att oron är stark och allmän.

Hur mena jordbrukarna att statsmakterna ska kunna avhjälpa deras trångmål? Det skall erkännas att jordbrukarna lärt under de senaste årens politiska strider, åtminstone i klokhet. Man talar inte längre om lantarbetarnas i och för sig höga löner, endast om svårigheten att betala dem. Man förstår, att lantarbetarna äro en grupp att räkna med, att det är de, som komma att avgöra inte bara jordbrukets ställning utan också till sist ska ge den politiska utslagsrösten. Därför klagar man nu på det dåliga prisläget för alla jordbrukets produkter. Röster ha höjts för lantbrukarnas sammanslutning efter danskt mönster. De mötas av svaret, att klimat och avstånd ge andra betingelser än i Danmark, dock utan förklaring hur klimatet kan förvandla våra sammanslutningar från andelsföreningar till truster och utan påpekande av den folkuppfostran till samarbete, som är nödvändig för att så inte ska ske, något som Danmark äger genom sin tidiga folkhögskolerörelse och därpå följande husmansrörelse. Men vad jordbrukarnas vädjan mynnar ut i, det är en samfälld begäran om hjälp från regering och riksdag. Vilken hjälp? Hjälp till högre priser. Snar hjälp. Skydd genom tullar eller utförselpremier. Tillfredsställande av jordbrukets kreditbehov, ännu mera kredit. Det är detta Sveriges jordbrukare sätta sitt hopp till.

Det är beklämmande! Skall statsmakterna kunna hjälpa jordbruket på fötter? Har jorden, som skall ge folket bröd, ingen egen bärkraft? Jorden har bärkraft! Men jordbrukarna ha rätt, att den hjälp, jordbruket nu behöver, måste komma genom statsmakternas ingripande. Det är endast felaktigt att se hjälpen i tullar och kreditgivning. Jordbrukarna ha skuldsatt jorden samtidigt, som de slagit vakt om den heliga äganderätten till jorden. Denna motsägelse går inte längre, den måste upplösas. Jorden bär skördar, om den brukas av dem, som ha förutsättning att kunna bruka den. Jorden skuddar av sig sakta men säkert dem, som skuldsätta den. Det är vad som nu begynner i allmän utsträckning. Jordägarna ha inte förstått, inte velat frivilligt lämna sin förmånsrätt till jorden och ge rum för en nyare tids ändamålsenligare former. Så blir det då statsmakternas sak att leda utvecklingen in på sundare banor. Än vore kanske en lugn avveckling möjlig. Det ligger i socialdemokraternas händer. Deras partichef har uttalat partiets intresse för frågan. Måtte de också äga den förståelse för ögonblickets krav, som fordras, när det gäller handling. Men kanske får jordbruksfrågan av idag inte lösas genom jordens frigörelse på naturlig väg. Kanske blir det istället genom en krasch, den krasch, jordbrukarna ana och omedvetet påskynda genom att begära konstlat skydd och hjälp att låna, hjälp till ännu större skulder och ännu högre räntor, som de ännu mindre kunna betala. Kanske få de den hjälp de begära, och när de löpt linan ut, kommer den skoningslösa, obevekliga kraschen. Södra Mörekonflikten blir måhända jordfrågans Sarajevo.

Klockarebolagets
(F. d. J. F. Wissnells - Etabl. 1818)
LIKKISTFABRIK OCH BEGRAVNINGSBYRA
Skepparegatan 39, Stockholm
Tel. 734 36, N. 60 89
Filialer: S:t Paulsgatan 15 Telefon Sö. 30 87.
Agnegat 16. Tel. K. 335 28
Verkst. dir. J. Olof Lindberg
Föreståndaren: Tel. Ö. 65 98.
Jämför våra varor och priser med andras inom branschen!

Svart på Vitt

Den danska regeringen har nu framlagt sitt avrustningsförslag. Man känner i allt väsentligt igen det från förra gången den socialdemokratiska regeringen framlade det. Grundprinciperna äro desamma. Militärväsendet skall utbytas mot vaktkårer, avsedda för bevakning, icke för strid. Värnplikten slopas. Av generalstaben blir en centralstyrelse. Rekryteringen blir frivillig utbildningen endast några månader. Vaktvärnet kommer att kosta 18 milliner kronor allt som allt.

Med sitt vaktvärn skulle Danmark vara i stånd att uppfylla de förpliktelser som åligga det såsom medlem av Nationernas förbund. Det skulle kunna markera sin neutralitet, men avstår från att söka försvara den.

Förra gången förslaget framlades antogs det i Folketinget men föll i Landstinget. Tecken tyda på att man i år kommer att gå fram på ett annat sätt. Försvarsministern antydde när han framlade detta förslag att en prutmån kan tänkas.

Med största spänning avvakta vi förslagets öde. Det enastående företaget att frivilligt avrusta väcker upp våldsamt motstånd inte bara i Danmark utan överallt runt om i världen. Då hetsigheten icke gärna kan bottna i någon känsla av värnlöshet och otrygghet inför tanken på att Danmarks krigsmakt försvinner, så torde det vara den moraliska verkan av en sådan frivillig handling man fruktar. Samtidigt som man ju ivrigt försäkrar, att Danmarks avrustning icke skulle ha någon som helst moralisk betydelse.

Varför väntar icke Danmark på oss! fråga röster i det övriga Skandinavien. Skynda på, kan Danmark då svara. Skynda på så att vi så snart som möjligt nå framtidsmålet ett enat, avrustat Norden.

*

Nog är det märkliga tidens tecken när en konservativ regering sänder ut ett lagförslag om skolans ytterligare skiljande från kyrkan och prästerskapet, medan Sveriges biskopar motionera vid det urtima kyrkomötet om lättnader för dem som önska utträda ur statskyrkan! Att skolöverstyrelsens chef protesterar mot att den sekulariseringsprocess fortgår som skapat skolöverstyrelsen och hans egen befattning, kan ju anmärkas såsom ett tecken till att ingen människa undgår inkonsekvenser i sitt tänkande och sin livssyn.

Biskoparnas förslag ansluter sig närmast till religionsfrihetssakkunnigas förslag av 1927 för vilket vi då redogjorde. Förslaget fick ligga över förra riksdagen, och det är nästan som om de ville påskynda framläggandet.

Lättnaden skulle bestå i att en person kan efter dubbel anmälan utträda ur statskyrkan utan att tillkännage sin avsikt att inträda i något annat samfund. Men varför önskar man nu få denna möjlighet att kunna öppna dörren och säga: svar så god, du likgiltige eller fientlige kyrkomedlem, träd ut! Du behöver icke fundera ut något annat samfund att träda in i. Jo, därför att det med den fortgående avkristningen börjar bli mer och mer onaturligt, att en hedning promt måste tillhöra en kristen kyrka. Rent praktiskt har detta den olägenheten, att rent fientliga församlingsmedlemmar kunna driva politik inom kyrkan, när det gäller viktiga församlingsangelägenheter såsom t. ex. val och kyrkobygge. Är det månne för att hindra dem som utträtt ur kyrkan att av politiska, taktiska skäl gå in igen, som biskoparna föreslå att anmälan om inträde skall vara förenad med bekännelsen om ett verkligt religiöst behov?

Det vore ju märkligt om det bleve bolsjevikerna som finge ge första stöten till en förnyelse och förändring av formerna för svenska kyrkans rekrytering.

Ida Norman - Skomagasin
Humlegårdsgatan 6 - Tel. 78615
Rekommenderas
REPARATIONER UTFÖRAS
Reela varor Vid uppvisandet av denna annons lämnas 5% rabatt *Låga priser*

Spanskt Måleri

III. GOYA

Francisco Goya är Spaniens sista stora målare. Med Velazquez hade det spanska barockmåleriet nått sin höjdpunkt, därpå följer avmattningen. Den politiska och ekonomiska nedgången gör sig slutligt kännbar som en nedgång även på det andliga livets område. Den katolska reaktionen lägger sin förlamande tyngd på det fria skapandet, med utslocknandet av den spanska grenen av huset Habsburg brytas de starka konsttraditionerna från Velazquez tid med konungen som storslagen beskyddare av spansk konst. Med det nya hovet av den franska släkten Bourbon följer den franska kulturen. Under senare delen av 1600-talet och största delen av 1700-talet skapas ej längre någon betydande konst. Goya är den stora förnyaren. Han skapar en luftig och graciös rokokokonst, som har en speciell charm, beroende på att den mera än något annat lands har undandragit sig det franska inflytandet och har en stark nationell egenart. Men Goya har gjort mer än detta; rokokon avlöses hos honom av en ny konst, helt präglad av hans egen starkt personliga syn, av en fantasi, vars källa aldrig tycks ha sinat. Han tillhör de stora förromantikerna vid 1700-talets slut.

Liksom Velazquez och Murillo var även Goya från Sydspanien. Han föddes nära Zaragoza 1746 som son till fattiga bönder. Söderns heta blod tycks ha runnit snabbare i hans ådror än i andras; hans ungdomstid är en enda härva av slagsmål, dolkstyng, brådstörtad flykt och dueller; han är en utomordentlig fäktare — en tid drar han omkring med ett sällskap tjurfäktare som en av dem — och en Don Juan, vars hjärna ständigt kokar av uppfinningsrika planer att enlevera de sköna, och som aldrig tar reson. Så småningom lugnar han sig emellertid, blir välbetald hovmålare och får slutligen genomleva en tid, så full av olyckor för hans eget land, att detta väl i förening med hans egen sinnesart bidrager till att nedbryta honom. Av den forna galenpannan blir en olycklig, grubblande misantrop.

Goya fick sin första utbildning i Zaragoza. 1775 överflyttade han till Madrid, där han var verksam större delen av sitt liv. Hans första stora beställning var teckningar till gobeliner för det kungliga jaktslottet El Pardo. Dessa fyrtiofem kartonger, i vilka han för första gången utvecklar hela sin egenart, hänga nu i Goyasalarna i Prado. De av fransmännen älskade lätta mytologiska motiven med Olympens glada gudavärld ute på kärleksäventyr samt herdemotiven förekomma ej. Det är det spanska pittoreska folklivet, som tjusat honom, och som skildras i alla möjliga varianter. Unga spanska kavaljerer och damer vandra par om par, kavaljererna med knäbyxor, breda platta hattar eller egendomliga, höga svarta kaskar, som kasta en djup skugga över ansiktet, håret samlat i en stor hårpung i nacken och den vida mantelns ena flik kastad över axeln, så att den faller i djupa, måleriska veck; damerna i tätt åtsittande liv och vida kjolar i klara, blomlika färger. Väldiga lummiga träd, brett och summariskt behandlade och samtidigt målade med en oändligt lätt pensel, stå mörka mot den ljusa, liksom ångande luften. Det är något av samma drömlika syn som Watteau har, men till denna rokokons luftiga charm kommer en nästan heroisk stämning, något visst gravitetiskt och pompöst, delvis beroende på växlingen av ljusa och mörka färger, de sammetsdjupa skuggorna, som rokokon i allmänhet alldeles saknar, figurerna, som verka med silhuettens egendomliga förstoring, mörka mot ljus bakgrund eller tvärtom. Det är rokoko med en egendomlig tillsats av romantik. Sällskapslekar av alla slag äro älskade motiv, man dansar och spelar boll, leker blindbock och gungar — livet är en glad lek. Men även genreartade motiv förekomma, bilder av de olika årstiderna med deras arbete, tvätterskor, vedhuggare etc. Dessa kartonger gjorde Goya på en gång till en berömd målare och förskaffade honom nya beställningar. I slottet Alameda skapade han en serie dekorationer i stil med kartongerna. Likartade motiv som i dessa möta men dessutom nya. Man undrar, om det är minnen ur hans egen ungdomstid, som dyka upp i dessa scener med rövaröverfall och vilda slagsmål. Redan i dessa bilder skymtar något av det egendomligt mångtydiga hos Goya, något på en gång skrämmande och tjusande, en fin ironi, en lidelse, som hos åskådaren kan suggerera fram en sensation av blod och fasa i ett till synes helt oskyldigt motiv. Han når denna verkan med små yttre medel, mest med tillhjälp av ljus och skugga, det är konstnärens inre koncception, som är det avgörande. »Resandet av majstången» höjer sig i bakgrunden ett gräddvitt berg liksom skuret med kniv mot en ovädershimmel, och mot detta avtecknar sig den höga sviktande majstången, som skall resas. Ett myller av människor fyller förgrunden, små figurer, som smälta samman och försvinna i dunklet av mustiga, röda, bruna och svarta toner med ett blixtlikt blänk av blått och gult här och där. Den syn, som frammanas hos åskådaren, är Golgata och korsfästelsen och ej en glad folkfest. Men också direkt hemska scener, förebådande en senare tid i Goyas produktion, förekomma här — häxsabbater, inkvisitionsscener, dystra religiösa processioner.

Drottningen. Målning av Goya.

Under tiden stiger Goya i graderna, blir direktör för Madridakademien, är sedan 1786 i konungens tjänst och från 1799 första hovmålare med stor årlig lön. Goya blir som Velazquez kungafamiljens porträttör. Av den obegåvade och ytterligt reaktionäre Karl IV och drottningen, Marie Louise av Parma, har han målat porträtt, där modellernas alla svaga och dåliga sidor belysas med en skrämmande psykologisk skärpa, och där den fräna realismen på det egendomligaste kontrasterar mot den ljusa, skimrande färgskalan och den luftiga, fjärilslätta penselföringen. Den stora paradbilden av den samlade kungafamiljen med drottningen som en ond, häxartad megära i mitten, hållande den lilla minsta infanten med hans vackra, rena barnansikte vid handen, är full av yttre och inre motsatser. Överhuvud taget äro Goyas porträtt intressanta. Det är unga damer med stram, stolt hållning och vita, slutna ansikten, där de svarta ögonen tala om en inre explosiv kraft, porträtt av framstående män, vänner och kamrater samt självporträtt, där spänningen mellan lidelse och behärskning ofta är märkbar.

Napoleonstiden blev för Spanien full av olyckor. Karl IV:s despotism blev till sist outhärdlig, konungen tvingades att abdikera för kronprins Ferdinand, av vilken man väntade reformer. Då ingrep Napoleon. I Bayonne, dit de båda kallats, fängslades de, och kejsarens bror Josef insattes som konung i Spanien. Detta blev signalen till en allmän spansk resning, underblåst av kyrkan, och så vidtog ett guerillakrig, som fördes med förfärande grymhet å ömse håll, och som slutade med fransmännens seger.

I ett par dukar har Goya skildrat dessa tilldragelser 1808, sedda med spanjorens ögon. På den ena ger han den förfärande striden på Puerta del sol i Madrid, på den andra arkebusering-en av de deltagande madridborna följande natt. Scenen är förlagd till utkanten av staden. Mot den svarta natthimlen avteckna sig stadens hus alldeles plana, liksom livlösa. Uppför en trappa kommer en kompakt massa av dödsdömda. De förut uppförda stå uppställda mot en bergvägg och belysas av en stor lyktas flackande sken. De redan skjutna ligga i livlösa, mörka högar, blodet har samlat sig i en bred, ångande röd pöl. Snett emot stå de franska soldaterna uppställda, uppskisserade i breda plan utan detaljer, alla i samma ställning med gevär färdiga att skjutas av. De ha ej någon mänsklig individualitet, de äro maskiner, mekaniska och okänsliga som en naturkraft. Den dödsdömde mitt emot fångar allt ljuset, som faller bländande på hans vita skjorta, gula byxor ovanför den röda blodpölen, förtvivlade mörka ansikte och utslagna händer. I nästa sekund har salvan brakat av, och också han kommer att ligga som en livlös massa. Hela krigets skräck och fasa och de besegrades förfärliga öde äro samlade i denna bild. Kriget blev ödesdigert för Goya själv. Redan tidigt spåras ett egendomligt mörkt drag i hans konst, som har sin rot i hans innersta själsliv. Detta ökas med åren genom hans personliga olyckor. Hustrun dör, sonen gifter sig, och han står då alldeles ensam i världen. Han blir stendöv, blir alltmer grubblande och börjar lida av förföljelsemani. Fosterlandets olyckor blir den sista droppen i hans lidandes bägare, tidvis är han tydligen fullt sinnessjuk. Ur denna sinnesstämning växer en ny konst fram, född ur tungsint grubbel och skräck. Vill man söka skapa sig en bild av Goya från denna tid, bör man se titelbladet till hans raderingar »Caprichos». Där sitter en man i det senare 1700-talets vackra dräkt i en elegant ställning med huvudet stött i händerna mot ett bord. Ugglor, läderlappar och andra fantastiska mörka nattdjur svärma om hans huvud — han är försänkt i dröm, en svårmodig dröm om onda demoner, som plåga människan.

I denna nya konst talar misantropen, som gisslar människans alla dårskaper och laster och ser världen som ond och sjuk. I sitt eget hus har han på väggarna målat dessa skräcksyner, som ännu äga förmågan att isa åskådaren in i märgen — häxor, demoner, förbrytare och andliget undermåliga. Som 1700-talsmänniska har Goya alltid varit skeptisk och kritisk, en fiende till vidskepelse och förtryck. Hans bilder av religiösa processioner och fester ha alltid något skrämmande över sig, även då man ej kan spåra någon direkt kritik. Men den bild av »Pilgrimståget till den undergörande källan San Isidoro», som hängt i hans hem, är som ett vinande gissel. Figurerna i tågets början ha pressats samman till en enda klump, där ansikte tryckts mot ansikte. Allt vad som finns av enfald, okunnighet och vidskepelse har hämtats upp ur denna bottensats av mänskligt avfall, det är de fysiskt och psykiskt defekta, de imbecila, som han utvalt som representanter för tron på mirakel. Man får gå till Daumier för att finna en motsvarighet till detta frätande hån. Samma motiv varieras i vissa av hans samlingar raderingar, såsom »Caprichos» och »Proverbos». I »Desastros de la guerra» skildrar han krigets fasor och outhärdliga lidanden, som göra människan till det grymmaste av alla djur, och i »Tauromachia» har han givit bilder från tjurfäktningarna, präglade av fin, elegant teckning och en oerhört snabb uppfattning av rörelsen.

För att söka lindring för sin gikt beslöt Goya att besöka ett franskt bad. 1824 anträdde han sin resa. I Bordeaux sammanträffade han med spanjorer, bland vilka han trivdes så bra, att han bosatte sig i staden. Han levde upp bland dessa sina nya vänner, bland vilka det förunnades honom ett par år av relativ sinnesfrid och lycka. Här dog han 1828.

Goyas utveckling går över utsökt, graciös rokoko med ljusa färger, som läggas på i allt bredare plan med alltmer utpräglat dekorativ hållning, till en lidelsefullt upprörd, våldsam och personlig romantik. I sin förkärlek för hemska och bloddrypande motiv, förenad med färgens skönhet och raffinemang, är han en föregångare till 1800-talsromantiken; hans konst äger samma demoniska tjuskraft som Delacroix'. Hans förmåga att fånga den snabba rörelsen och ljuset förebådar den franska impressionismen; hans spanska dansös Tirana äger sin motsvarighet i Manets Lola de Valencia, hans arkebusering 1808 i Manets arkebusering av kejsar Maximilian 1867. Goya är Spaniens sista stora målare av europeisk betydelse.

Gina Leffler.

CLARTÉ

Tidskrift för socialistisk kultur.

Redaktion: förf. Bertil Almqvist, fil. kand Leif Björk, fil. stud. Mauritz Konow, förf. Karin Boye, amanuens Alf Johansson.

Utkommer med 12 nummer per år. — Prenumerationsavg. för helt år kr. 3, för halvår 1:50. Lösnummer 25 öre.

Adr.: Clarté, Box 443, Stockholm.

Postgirokonto 2873.

Vår Hygien

Ett vackert och välvårdat hår väcker alltid beundran.

AMAFLOR

Henna Champonerings Pulver

gör håret friskt, glansigt och livfullt skiftande samt ger det en säregen charm.

För såväl ljust som mörkt hår i paket à 35 öre.

Vetenskapsmän och förbrukare hava fastslagit:

KOLYNOS tandcream

kan ej överträffas

Bakteriedödande — Renande — Välsmakande.

Pris Kr. 1,25 pr tub

AMAFLOR hudcream

är under alla förhållanden **den bästa** och ändå **den billigaste**

SKYDDAR HYN

Fet — för bruk om natten. **Icke fet** — för bruk om dagen.

I glasburkar à Kr. 1:50 och i tuber à Kr. 1:—.

Tillsätt Edert badvatten med

AMAFLOR Badsalt

och Ni har dubbel nytta och njutning av badet, ty alla porer renas då mer effektivt än genom ihärdig borstning.

I glasflaskor à Kr. 3:25, 5:50, 9:— och 17:—.

Mot all transpiration användes

SUDORANT

Special puder

använt och erkänt sedan mer än 30 år.

Borttager genast efter inpudringen all oangenäm lukt från armhålor och fötter. Sammandrager svettkörtlarnas mynningar så att avdunstningen blir normal och befordrar på så sätt det allmänna välbefinnandet.

I påsar à 40 öre och askar à Kr. 1:—.

AKTIEBOLAGET AMANTI.

Stockholm I.

Indialand

»Jag ville jag vore i Indialand, och Indien vore sig själv.» Indien har upptäckt att det icke är sig själv och det kämpar för att bli det. Är det månne denna dess kamp och sättet varpå den föres som drivit upp intresset för Indien i vårt avlägsna land så pass att det nu kan komma ut på en gång tre verk om Indien och indiskt liv? Det är i alla händelser märkvärdigt. Om två av dessa böcker har Tidevarvet redan talat utförligt. Den ena är Katherine Mayos världsberyktade bok Moder Indien, den andra är Gandhis självbiografi: Min a experiment med sanningen. Då den förra boken recenserades, visste vi ännu icke hur våldsam protesten emot den skulle bli. Vi yttrade då att boken föll på sin egen orimlighet, på sina egna överdrifter. Det har den inte gjort, kanske, men dess anklagelser mot indiskt liv för sexuellt vanvett, vidskepelse, snusk, sjukdom och kvinnoförtryck ha punkt för punkt bemötts av indiska socialreformatorer, av engelska och amerikanska missionärer och läkare och andra kännare av indiskt liv. Indierna neka ej till att indiskt liv ha många fläckar, men de finna att modern Indiens sorger och sår blivit hjärtlöst och oförstående exponerade och oförtjänt framhävda i jämförelse med det vackra, rena och livsdugliga hos henne. De framhålla att i Indien pågår en reningsprocess, en kamp, inte bara för yttre frigörelse utan också för en inre frigörelse ur fördomar och laster. Och de be att få kämpa sin kamp utan hycklat välvilliga råd, som i sig dölja den djupaste förolämpning.

Vi kunna icke här gå in på hela den historia som vävt sig omkring den amerikanska kvinnliga journalistens bok eller den litteratur som vuxit upp omkring den. Hade det inte varit lämpligt att översättarna givit en sådan resumé? Först om man känner den bokens historia, först om man vet varför den kom till just kort före England och Indien måste ena sig om en revision av konstitutionen av 1919, kan man förstå den. Först då förstår man varför dess tes: »Indien kan icke bära det mått av frihet det har,» kommit till och väckt ett sådant stormande bifall och raseri. Ser man den icke som ett led i kejsardömet Indiens politiska historia av i dag, förstår man den överhuvud icke alls. Men alla de som följa med denna historia, kunna knappast undgå att läsa en bok som spelat en sådan roll som Katherine Mayos. Det är ingen vacker roll, men boken är belysande för förhållandet mellan raserna, där det är som sämst.

Gandhis självbiografi är icke på samma sätt dagsaktuell. Den har ännu icke hunnit till hans stora gärning som ledare av Indiens frihetsrörelse under åren strax efter kriget. Men den har en evig aktualitet. Skildringen av hur Gandhis vapenlösa frihetskamp utformar sig själv under hårda strider för indiernas medborgerliga frihet i Sydafrika, måste bli ett av världslitteraturens stora dokument. För övrigt väntar man att Gandhi snart åter kommer att träda fram i dagspolitiken, som han under några år lämnat. Indiens och Englands inbördes förhållande närmar sig en kris, i samband med författningsrevisionen. Gandhi kan icke stå bredvid då, han måste fram.

Kanske får han leva för att se framgång för sin strävan för ett fritt Indien. Men löser sig icke krisen i godo, då väntar man att Gandhi skall ta vid sin politiska aktion, där han bröt av den 1922, då han fängslades och förklara den vapenlösa kampen i dess yttersta fas: skattevägran och uppsägande av tro och lydnad.

Den tredje bok vi talade om heter Bengalens kvinnor av en skotsk kvinnlig missionär: Margaret Urquhart. Bengalen, landet kring Ganges delta, beskrives av miss Mayo såsom tillhörande de mest sexuellt överhettade områdena i Indien. Hon anser att ingenstans äro kvinnorna så strängt hållna i avskildhet. Den politiska oron i Bengalen, de politiska brotten och attentaten ställer hon i förbindelse med det faktum att när männen uttömt alla möjligheter till normalt tillfredsställande av sina uppjagade drifter, när kvinnoavdelningen i hemmen inte erbjuder någon sensation mer för dem, då söka de utlopp för sina passioner i politiska brott. Frihetsrörelsen i Bengalen som visserligen icke alltid går i Gandhis anda utan mera använder de västerländska revolutionsmetoderna, skulle alltså vara ett slags sexuell perversitet. Kanske är det denna anklagelse som drivit en kvinna som känner bengaliskt hemliv att skriva denna bok. Man återfinner här ofta samma förhållanden som de miss Mayo talar om, men sedda i ett annat ljus, beskrivna med en annan insikt, av en ömmare och mera förstående vän. Det är sant att kvinnorna hållas i okunnighet och avskiljdhet, att sexuallivet är centrum i deras liv och de läras undergivenhet och lydnad för sin man och familjens äldste. Det är sant att denna kvinnornas efterblivenhet blir en död vikt som hämnar sig på hela folket, det är också sant att kvinnans liv ofta är ett grymt lidande. Men motvikten till detta: charmen och värdigheten hos de bengaliska kvinnorna, den fasta organisationen av deras familjeliv, fromheten, vördnaden för föräldrar, allt detta som miss Mayo icke nämner ett ord om, får man i den kvinnliga missionärens bok. Man får ett intryck av att man i Bengalen skulle kunna möta kvinnotyper dem man skulle känna igen från gamla testamentet, och man nästan svindlar, när man tänker på att dessa kvinnor om en eller annan generation i stället för i zenanan skola befinna sig i nutiden, med dess brusande liv omkring sig. Ty en revolution är i gång i Indien som rör också kvinnorna. Ju längre en revolution uppskjutits, ju våldsammare sker den, och ju mer lidande förorsakar den. Indiens kvinnor komma att gå ur ett lidandes stadium in i ett annat, till dess äntligen jämvikt uppnåtts. Till slut skulle vi här vilja citera några ord av Tagore, där han berör kvinnans ställning i Indien i samband med barnäktenskapet.

»I vårt språk kalla vi kvinnans makt över mannen shakti,» säger han. »Om den skapande processen i samhället tvinar, om shakti fattas, förlorar mannen sin vitalitet och blir mekanisk i sina vanor. Han kan behålla många passiva dygder, men all energi och aktivitet lämnar honom. Förhållandena mellan könen ha i vårt land ordnats så att ingen plats givits för shakti att verka. Vi ha sett hur vårt samfund med orörlig stabilitet såsom sitt högsta goda, endast odlar de passiva dygderna, alltid skrämt för individens initiativ. När nu vårt land vaknat upp för inflytande utifrån, finner det sig oförmöget att motstå främmande intrång. Det har till och med förlorat förmågan att inse, att dess svaghet kommer från dess eget sociala system och icke beror på yttre förhållanden.»

Märkliga ord. Här höra vi en av Österlandets stora andar söka orsaken till dess slaveri i det slaveri som det självt påtvingat sina kvinnor. Är det sant, då har rubbningen av den naturliga jämvikten mellan man och kvinna fruktansvärt hämnat sig.

Elin Wägner.

FÖRSÄKRING SKÄNKER TRYGGHET

FOLKET
Livförsäkring

SAMARBETE
Brand- Olycksfalls- Garanti- Bil-försäkring

Kooperationens Försäkrings-Anstalter
Kungsgatan 5 - Stockholm

Gustav Landauers brev

Det är ett egendomligt faktum, och man kan grubbla över dess orsak, att i den tyska revolutionen hösten 1918—våren 1919 icke en enda av de gamla härskarna föllo offer för folkets vrede, ingen av militarismens och krigets främsta tillskyndare omkom i den brand, de själva anstiftat. Ludendorff, Kaisern, kronprinsen leva alltjämt. — Medan reovlutionens människor, de som ville skapa en ny och bättre värld, mördades. Liebknecht, Rosa Luxemburg, Kurt Eisner, Gustav Landauer föllo alla som martyrer. — Här skall icke utredas vem av dessa fyra som betydde den för socialismen största förlusten. De voro oersättliga alla. De tillhöra alla den lilla utvalda heliga skara; som tågar före varje jordens generation och visar vägen, och som varje generation, utan att ana vilka de äro, stenar eller korsfäster, bränner eller skjuter.

Medan Liebknecht och Rosa Luxemburgs liv och tragiska slut åtminstone i någon mån äro kända i Sverige, äro Eisner och Landauer så gott som okända. Man vet, att de tillsammans med diktaren Ernst Toller voro med vid utropandet av den bayerska rådsrepubliken 1918, men detta är vanligen allt. Om Landauer föreligger det visserligen på svenska en biografi (Augustin Souchy: Gustav Landauer. Revolutionens filosof. Holmströms förlag, Sthlm.) Utanför de rent syndikalistiska arbetarkretsarna torde denna emellertid vara ganska obekant. Och dock gömmer sig bakom Gustav Landauers namn den allra rikaste, noblaste och ädlaste människotyp. Han var i sanning en av dem, som mänskligheten så trängande behöver.

Liksom Eisner, Liebknecht och Rosa Luxemburg var Gustav Landauer jude. Han var född 1870 och hade vid sin död 1919 alltså icke en gång uppnått 50 år. Tidigt kom han med i socialismens leder. Tjuguåring är han medarbetare i berlintidningen Der Zocialist, och 1893 är han redan första gången i fängelse, anklagad för att ha uppmanat till ohörsamhet mot staten. Han var född av rika föräldrar, aktningsvärda borgare som aldrig kunde förstå, att deras son blivit anarkist. När han icke kunde tvingas till examensläsning, drogo föräldrarna sitt understöd in, och Gustav Landauer måste själv tjäna sitt uppehälle. Det började för honom en tid av umbäranden, fattigdom och svält. — Men han fortsatte med tidningen, höll föredrag, gav ut böcker o. s. v.

Den väg till mänsklighetens befrielse Landauer pekade på var den anarkistiska, den antistatsliga. Han var icke marxist. Marxismen betydde för honom själlöshet och förbening. Den tyska grupp som samlades kring honom stod Romain Rolland nära. Den var anarkistisk i sin politik och filosofi. Själv kallar sig Landauer anarkisocialist. — Socialismen var för honom icke enbart en förändring av de ekonomiska förhållandena. Socialismen betydde för honom ingenting mindre än ett nytt liv. Den var vårt samhälls och känslolivs fyllande med nytt innehåll, nya ideal, ny anda. När efter kriget den tyska revolutionen bröt ut, stod Gustav Landauer sörjande över, att människorna voro så litet förberedda, när stunden kom. »En revolution kan lyckas», säger han, »endast när den har bestämda mål, som offentligt och i organiserade grupper blivit avhandlade och förberedda». — Han hade förutsett kriget. Redan 1911 hade han försökt sammankalla arbetarna till en »Allgemeiner Arbeitertag in Deutschland». Det var hans mening, att alla arbetare utan hänsyn till partistridigheter skulle rådslå om medel till krigets förhindrande. Han ville uppfordra dem till att förbereda generalstrejken. Men mötet strandade på socialdemokraternas motstånd. Socialdemokraterna ville icke vara med om det »anarkistiska generalvanvettet».

Då kriget bröt ut, blev det slut med Landauers propaganda för socialism och antimilitarism. Han avskars från all politisk verksamhet. Visserligen levde han fri, men under uppsikt. — Ju längre kriget dröjde, ju klarare blev det honom, att det skulle få revolutionen till följd. Han fördjupade sig under krigsåren i studiet av den franska revolutionen och förberedde sig till val som komma skulle.

När så orkanen var där, ilade Gustav Landauer till München och ställde sig till sin vän Kurt Eisners förfogande. Eisner hade den 7 november 1918 valts till ministerpresident i den nya bayerska rådsrepubliken. Från denna tid till den 7 april 1919, då makten för ett par korta veckor övergick i kommunisternas händer, var Landauer undervisningsminister. Redan i februari 1919, kort efter mordet på Liebknecht och Rosa Luxemburg, föll också Eisner. Makten svängde några dagar fram och tillbaka. Den 7 april togs den av kommunisterna, som utropade den andra rådsrepubliken. Även den blev av kort varaktighet. Vitgardisterna (Noskesoldaterna) inringade München och slog ned de röda trupperna. Landauer, trots det att han under den andra republiken icke innehaft någon ledande ställning, häktades den 1:ste maj, för att den 2:dra maj redan falla som offer för de vita. Hans död erinrar om Rosa Luxemburgs. Man transporterade honom från München till ett fängelse i staden Hadelheim. På gården där störtade en officer, friherre von Gagern, på honom och slog honom i huvudet med skaftet av sin ridpiska. Den vilda soldatesken följde efter. Landauer sköts genom ryggen. Då han likväl ännu rosslade, trampades han till döds. Liket kastades i en massgrav.

Landauers brev äro samlade och utgivna av hans vän, skriftställaren Martin Buber. De äro huvudsakligen riktade till hans hustru, diktarinnan Hedvig Lachman, till hans barn, till den nära vännen kritikern Fritz Mauthner, till Martin Buber själv och till några andra av Landauers litterära och politiska vänner. Bland dessa befinna sig även svenskar. Vi finna brev till Ernst Norlind och Poul Bjerre. — I de långa breven, ibland långa som små broschyrer, avhandlas inte bara politik och socialism. Shakespeare, Goethe, Tolstoy och Wilde diskuteras. De yttersta frågorna om livet dryftas. Landauer var i rak motsats till sin samtid en utomordentlig brevskrivare. Hans brev äro djupa, intressanta, alltid tankeväckande. Breven till Hedvig Lachman och dottern Gudula ha en bedårande innerlighet och skönhet.

Att läsa dessa brev är inte bara att träda i beröring med en sällsynt själfull och intensiv människa, med en ande som aldrig dagtingade med sin övertygelse. Det är också att ånyo genomleva krigsårens kval och hemskhet och den tyska revolutionens förlopp och misslyckande. — »Sie sind fast alle ungefallen, die Dichter und Denker,» skriver Landauer den 4 nov. 1914 och pekade på Richard Dehmel, som frivilligt gått i kriget och diktade hatsånger mot »fienderna». Gustav Landauer avföll aldrig. Han drogs aldrig med i det patriotiska vågsvallet. Han stod där han stått: med den internationella mänsklighetens väl för sina ögon. »Jag är tysk, men jag har ett mänsklighetssamvete», säger han på ett ställe.

Den som i världskrigets blodiga år var begåvad med ett sådant samvete — för den var det farligt att leva. Och så föll också Gustav Landauer som martyr. — Man kan på honom tillämpa ett av hans hustrus, Hedvig Lachman, vackraste ord: »Jag prövade inte, jag hade intet val. Utan att akta på törnen och faror, villig att bära ett strängt öde, sökte jag ingen annan lycka eller annat mål på jorden, än att jaga efter min djupaste förebild».

Ellen Michelsen.

Gustav Landauer. Sein Lebensgang in Briefen. I—II. Rütten & Loening. Frankfurt A. M. 1929.

KALASIRIS

grossessgördel patenterad i alla kulturstater, en i hygieniskt avseende oövertträffad maggördel.

Största resultat vid försänkning av underlivsorgan, bråk, vandrande njure o. magsänkning. Arbetas helt utan gummi, sitter därför orubbligt fast, och ger god hållning och stöd. Rekommenderas av de främsta läkarauktoriteter.

Prospekt och upplysningar

Kalasiris

Birger Jarlsgat. 108 — Tel. 804 71
STOCKHOLM

RYGGSKOTT

Den bästa och snabbaste hjälpen vid alla slags akuta smärtor är

NEVROSINE

(Antipyreticum och analgeticum.)
Fritt från acetylsalicylsyra.

Smärtstillande och febernedsättande tablett. Verksamt medel vid all slags reumatisk värk, Gikt, Ischias, Neuralgier, Nervsmärtor och vissa febrar (Influensa, Halsfluss och dylika s. k. förkylningssjukdomar).

Säljes endast å apotek.
Förpackningar å 50 öre och kr. 1.90.

Resandes hjälp

Den lilla smålandstösen i förra numret av Tidevarvet, som knappt varit utanför bygränsen och kom till Stockholm och blev alldeles vimmelkantig, är ingalunda ensam i sitt slag. Till huvudstaden går en ständig och bred ström av arbetssökande ungdom från hela landet.

Därhemma ha de det kanske svårt på ett eller annat sätt. Så bli de förespeglade av andra eller inbilla sig själva, att i de stora städerna, där skär man guld med täljknivar, där är det lätt att få arbete, det är de stora möjligheternas land. Många ha varken släkt eller andra försänkningar i staden, intet har de ordnat för sig i förväg, ingen har de som kommer och möter dem. Så ge de sig iväg på vinst och förlust med några slantar i börsen, som de tänker reda sig på, tills de få arbete, vilket de som sagt tror ligger inom nära räckhåll. När de så kommer fram till Stockholm, ta 'e in på första bästa hotell, om de inte rent av råka ut för bondfångare eller »fina» herrar så gott som genast, vilket inte heller är ovanligt. Hotellet kanske är både dyrt och dåligt och det dröjer inte många dagar förrän deras börs är tom och de måste lämna sin resväska i pant för likviden. Så stå de där ensamma och utan att känna en människa, som de kunna vända sig till i sin övergivna belägenhet.

Undra på, att det sedan går rakt på tok för så många små smålandsjäntor och dalkullor! Stockholm blir för dem vad ljuset är för nattfjärilarna. De bländas av allt nytt och ovant och märka för sent att så mycket bränner och svider. Det första lilla steget utför är så lekande lätt taget, när man står ensam och utan pengar, inte vet vart man skall taga vägen till natten och ingen människa tycks ha att vända sig till.

Det finns så många möjligheter här i Stockholm, att ingen behöver förbli ohulpen, svaras det så ofta på tal om olika sociala missförhållanden. Det är möjligt att det är sant, men det sorgliga är i så fall, att de som äro i behov av hjälp, ofta inte veta om, var den finns att få.

Det gäller även om de små landsflickorna som komma obevandrade till Stockholm. Inte veta de om, att de så snart de stigit av tåget kunna få all den hjälp och det bistånd de behöva både nu och senare av den hjälpbyrå som Diakonistyrelsen har startat på centralen. Detta tycks nämligen vara just den institution vi sökt, fastän den ännu är alldeles för litet känd och behöver arbeta sig in i det allmänna medvetandet, innan den kan bli vad den är avsedd att vara.

På väggen i Centralen står visserligen med stora bokstäver målat: social råd- och hjälpbyrå, men hur många förstå vad som menas därmed? Åtminstone inte landsflickorna. För dem kunde det lika gärna stå skrivet på hebreiska. Men kunde de översätta »social hjälpbyrå», så skulle de finna, att det är detsamma som vanlig hjälp och goda råd och vänliga människor som varken ha för bråttom eller äro för fina för att taga hand om dem. Nu är det ändå ibland så lyckligt att de hitta dit genom andra människor eller ledas dit av de byggliga vakterna.

Byrån är Diakonistyrelsens och underhålles av denna med undantag av att järnvägen upplåter en liten lokal för ändamålet. Stockholms stad har visserligen icke lämnat något bidrag, men i år har man sökt ett anslag på 3,000 kronor, som man verkligen må hoppas blir beviljat. Föreståndarinnan för byrån har alltsedan dess start för två år sedan varit en diakonissa, syster Anna Erikson. Många intressanta och roliga rön har syster Anna gjort under denna tid och om dem och byråns verksamhet i allmänhet berättar hon något för oss.

— Huvudtanken med byrån är just att hjälpa arbetssökande ungdomar, som komma hit fulkomligt främmande. Men bara de hittade hit, innan de på egen hand råkat illa ut och gjort av med de slantar de hade med sig så ginge det väl an. Då skulle det vara betydligt lättare att ordna upp det för dem. Nu få vi försöka att till en början få in dem på något hem. Visa maertbac"p shrdlu mgk ningsarmén, Unga Kvinnors Värn, Hemmet för arbetssökande och Vita Bandet, m. fl. liknande sociala inrättningar. Lyckas vi skaffa dem plats på något av dessa, så kan vår uppgift sägas vara så gott som slutförd. Då tager respektive hem hand om sina skyddslingar och förmedlar platser åt dem eller ordnar det på annat sätt.

Men ofta händer det ju, att dessa hem äro fullbelagda och då gäller det att söka skaffa platser direkt åt dem eller också ge dem respengar hem, om de sakna varje möjlighet att slå sig fram här uppe. Alltid har det lyckats oss att på något sätt ordna upp det hela. Och ofta bruka vi följa våra klienter, för att se, hur det går för dem i framtiden och om de behöver vidare hjälp.

Blir byrån vad jag menar, att den skall vara, säger syster Anna, så skall dessa ungdomar kunna tänka: Hur galet det än blir ställt för mig, så har jag i alla fall någon människa här i Stockholm, som jag alltid kan gå till.

En annan sak är att byrån icke är startad för att hjälpa enbart de som redan råkat på glid. Naturligtvis skicka vi icke bort dessa s. k. fallna, om de komma till oss, men huvudsyftet är som sagt den förebyggande verksamheten. Detta är en mycket allmänt utbredd uppfattning, som i och för sig är mycket beklaglig, ty den hindrar så många från att komma hit, vilka vi annars skulle kunna bistå med råd och dåd. Man är så förfärligt rädd att på något sätt bliva ansedd att vara i särskilt behov av räddning och hjälp.

Det är ju fullt naturligt, att många bliva alldeles huvudyra, så fort de bara stå under centralhallens stora valv. Då händer det mycket ofta, att poliserna visar dem hit eller vakterna kommer hit med dem. Många bedja oss per telefon eller brevledes att möta vid det och det tåget och hjälpa exempelvis en sjukling, som icke kan reda sig själv till bestämmelseorten. Småttingar, som blivit bortglömda, få vi taga hand om och för många gamla som av en eller annan anledning ingen har sig till mötes, få vi söka ordna det på bästa vis.

De kunna ibland vara så rörande bortkomna och söta. Som den lilla gumman från Härjedalen, som en dag stod här på centralen ensam och övergiven och bara visste, att sonen hon skulle till hette Anders Nilsson och var snickare.

Naturligtvis måste det räcka.

— Fästmöa heter Lovis. Kanske ho känner till henne, tillade hon och klarnade upp något.

Syster kände tyvärr varken Anders eller Lovis, men genom en gammal adress som gumman hade fick man fatt på en granne, som kände till en bekant, som brukade vara tillsammans med Anders Nilsson. Och denne bekant kände en annan bekant, som visste reda på den nya adressen. På så sätt kom gumman så småningom fram till sin Anders.

Så långt syster Anna.

På vad sätt skall man nu få en byrå som denna mera allmänt känd? Studerar man liknande institutioner i utlandet så finner man, att det där göres reklam för byrålerna på ett helt annat sätt än här. I Tyskland finns på varenda större station Bahnhofsmissione och i London upplyser en väldig ljusreklam den resande om var byrån finnes. Låt vara att behovet är större i London än i Stockholm, men finns nu en dylik byrå även här, där den även har sin stora mission att fylla, så bör vi väl också se till att människor hitta dit.

Varför inte dessutom ändra namnet och kalla den Resandes hjälp eller något dylikt? Det förefaller vara mera upplysande än social hjälpbyrå.

Skulle det dessutom inte vara lämpligt att sätta upp anslag i järnvägsvagnarna? För vår del ha vi aldrig sett några dylika och det upplyses också vid förfrågan att det icke är tillåtet att uppsätta några dylika anslag. Är våra svenska kupéer för fina eller vad beror det på? Säkerligen skulle det vara av mycket stort gagn, om Statens Järnvägar visade sitt tillmötesgående i detta avseende liksom man i övrigt ställt sig mycket välwillig till byråns verksamhet alltifrån generaldirektören till spärrkarlarna. Om det är lämpligt att meddela de resande, var de kunna få råd och hjälp med förlorat resgods, så bör det väl inte vara olämpligare att meddela, var de skola få hjälp med att återfå allt annat de riskera att förlora i storstadsvimlet.

R. Th.

Herr Lamberthier och «kvinnomoralen»

Louis Verneuil har en stor förmåga att skriva dialog med vassa repliker och hans lustspel ha därför ofta synts på teateraffischerna i Paris under de senaste åren. Går man dit, får man i de flesta fall se primadonnans roll utföras av en charmerande ung dam med ett farligt temperament, en polska, vilken enligt uppgift lär vara gift med Verneuil och för vilken han skriver alla sina putslustiga komedier. Hennes primadonneroll består i nio fall av tio av att ljuga lika oförtrutet som hon andas och fortsätta därmed ända till den näst sista repliken. I den sista förklarar hon orsaken till alla små och stora lögner: den stora allt uppslukande kärleken till hjälten i pjäsen.

»Herr Lamberthier», vilken pjäs i förra veckan presenterades för Stockholmspubliken av två tyskar, hr och fru Basserman, är förbluffande tragisk för att vara av Louis Verneuil. Hans ljugande kvinnotyp med kärleken som motiv för sina lögner återfinna vi utan svårighet pjäsen igenom, men hon har fått en motbjudande, nästan makaber anstrykning, som kommer en utomstående att oroa sig för hr Verneuils äktenskapliga lycka med den trevliga polskan.

Redan pjäsen i sig själv visar det högst omoraliska dubbelförhållande, i vilket Germaine lever, dels till den gamle älskaren för ekonomiens skull, och dels till den äkte mannen för kärleks skull. Vid framförandet här förlorade Germaine den pondus och eventuellt tragiska storhet, hon kunde fått med en annan framställarinna och utplånades till en skugga vid sidan av Maurice, vars tragiska förvällade öde skildrades med all tillbörlig tyngd och tyskt allvar, varöver den stora Basserman förfogar.

Det var lustigt att se, hur våra recensenter av allt detta tyska allvar förenleddes att sammanställa fäsören Verneuil med dramatikern Strindberg. En signatur utsträcker t. o. m. sina litteraturhistoriska idéassociationer ända till Ibsen och hans »Dockhem». Vi trodde dock att Nora, född under en olycklig stjärna 1879, nu vid fyllda 50 år skulle kunna få avträda från schavotten! Men ännu äro hennes lidandes dagar ej räknade att döma av följande:

»Germaine tvekar icke att i sitt vittnesmål offra den oskyldige för att därigenom rädda sin man. Enligt hennes kvinnomoral kan varje lögn och brottslig utväg sanktioneras av kärleken. Men den samvetsömme mannen vet vad han har att göra. Brott och brott — hon kan glömma sitt, sedan det förlåtits, han däremot kan icke komma förbi sitt. De två karaktärerna stå skarpt mot varandra, oförenliga motsatser, skilda av en alltför allvarsam avgrund för att kärleken skulle kunna bygga bro.»

Kvinnomoralen har nog inte värst mycket med Verneuils ljugande lustspelstyp att göra, även om denna som i Herr Lamberthier är inflyttad i en tragisk atmosfär. Hennes lögner utslungas lika automatiskt inför polisen som förut i komedierna och det kommer henne mycket litet vid, om de förlåtas av publiken eller inte. Hon är — ej som kvinnorna i allmänhet, utan som hennes skapare Verneuil har velat ha henne — monomant inställd på kärleken. Monomana typer äro som bekant de enklaste att ha i en pjäs. Man vet alltid var man har dem och de kunna t. o. m. rädda kompositionens enhet.

Mannen i pjäsen har författaren däremot lagt ned ett kärleksfullt arbete på med många och sköna detaljer. Han har karaktär, oskuld, är t. o. m. samvetsöm. Hans lilla mord måste man ju anse berättigat, även om det skedde blott på misstankar, och så ädelt att anmäla sig för polisen utan att vara misstänkt! Var det någon som lade märke till att det var först sedan hustrun ryggat tillbaka för en smekning av hans blodbesudlade händer, som han insåg det omöjliga i att fortsätta livet som om intet skett? Hon reagerar instinktivt, han utför i tanke och gärning, vad hon känt. Det är ej karaktärerna, som skilja dem, det är skuggan av hennes lögner och hans brott. Men är det ädlare att mörda av svartsjuka eller att ljuga av kärlek?

Den frågan har säkert aldrig besvärat författaren till Herr Lamberthier och borde därför ej heller föranleda recensenterna att gräva fram den överårige Nora och skvinnomoralens. Fransmännen skola nämligen ej tagas med tyskt allvar och ännu mindre med norskt.

Elsevir.

En bok som väckt uppmärksamhet i hela världen:

Katherine Mayo:

Moder Indien

Johan Mortensen skriver i Sydsv. Dagbladet:

»... säkerligen det mest väckande och instruktiva arbete, som på många år utkommit om detta land... ett betydande och väl dokumenterat arbete.»

BONNIERS.

Han dog stående

Forts. fr. sid. 1.

ra känner såsom bärare av ondska, förtryck, förstörelse?

Nu hänger allt på att någon av dem vågar. Vågar till en början mötas, tala, ta upp det brännbara ämnet. Vågar höja en mänsklig stämma, vågar vara i samma rum, införa mänskliga relationer. Den som gör det bryter förtrollningen. Är bara det gjort, sen finnas utsikter till läkedom, återupprättelse, förnyelse och nytt liv. Många frestelser att falla in i de gamla tagen skola återkomma. När all överenskommelse i godo ser omöjlig ut, då vill man diktera, då vill man hota, trotsa och neka igen. Men bara man inte ger upp eller viker av från vägen utan framhärdar, så betyda bakslag och stillestånd icke så mycket. Hatets konvalescenter äro ändå på väg mot läkedom.

Detta schema över ett förlopp kan vara byggt över två människors öden, två samhällsklassers, två folks. Det kan vara arbetare och arbetsgivare efter storstrejken, Tyskland och Frankrike vid krigets slut, Jan Ersa och Per Persa, Poincaré och Stresemann.

De två männens öden äro olika i den mån, som segrarens och den besegrades öden måste vara olika. Poincarés roll förefaller den mindre svåra, Stresemanns den tacksammare och den mera mänskligt gripande, åtminstone synes det så nu vid hans död, då det sista tragiska heroiska avsnittet skuggar över dess tidigare del. Båda voro som ledande politiker verksamt med i sitt lands öden: under kriget, då folken stodo varandra efter livet, under den första olidliga efterkrigsperioden som kulminerade i Ruhrockupationen och Tysklands försök att vrenska sig från krigsskuldbördan, under den senare försonligare epoken. Stresemann kom fram till makten och ansvaret just under avveckling av Ruhrkrisen, det var han som tog skeden i vackra handen och slog in på försoningspolitiken, men det hade han ej kunnat göra om inte en sinnesändring skett även på andra sidan gränsen. Poincaré var borta då ett tag från ledningen men när han kom igen, fick han följa den politik som Herriot med franska folkmeningens förtroende

Tidskriften

Quo Vadis?

Motto:
Individens problem — världens problem.

Ur Oktobernumret:
Bernhard Shaw låter åter höra av sig.
Vad är religion?
Två intressanta internationella kongresser.
Ett budskap från Tagore.
Teaterkonstens A. B. C.
På västfronten intet nytt.

Säljes överallt. Lösnummer 15 öre.
Prenumerera genom expeditionen: Villagatan 17, Stockholm.

Vi stå till tjänst!

BLOMMOR
Stockholms Blomsterhandel
Arsenalsgatan 1
Telefon 5313, Norr 887
Utför alla slags dekorationer och bindningsarbeten till billigaste priser.

DANSKA HEMBAGERIET
Kronobergsgatan 7
Innehavare: *Elsa Sundin*
Gott Bröd hemsändes
Ring Kungsh. 2432

GULDSMEDSAFFÄR
E. NORDSTRAND
Regeringsgatan 50
Tel. 214 228 Stockholm.
Reela Varor. Billiga priser.

HOTELL
Hotell o. Pensionat Esplanade
Fru Anna Fahlström
Blasieholmsgatan 3, Stockholm.
Telefon Norr 912 55 (växel)
Även Hällegårds Pensionat, Skärsätra
Tel. Skärsätra 4 REKOMMENDERAS

MÖBLER
MÖBLER köpas bäst och billigast i
Rockströms Möbelaffär
Hantverkaregatan 7, Stockholm
Kungsh. 328 78

PARFYMER
Parfymer, Tvålar och Borstar
Rik sortering hos
MÄRTA DÖRFF
Biblioteksgatan 11 (Sturepalatset)
Tel. Norr 246 95

RAM- och SPEGELAFFÄR
J. L. LARSSONS EFTR.
Knut Nystrand
Södermannag. 8, Stockholm
REKOMMENDERAS.
Låga priser Tel. S. 30914

SILKESSTRUMPOR
Silkesstrumpor
och alla slags tricot uppmaskas och lagas. Obs.! Priser utan konkurrens.
Haildins Ateljé
Tel. 13319. Malmskillnadsgatan 48, 2 tr.

SLÖJDAFFÄR
WALAMAGASINET
R. Andersson,
Kungsgatan 74.
Lager av Furumöbler i olika modeller, Wälastolar, Korgmöbler, Krappelugar och Laggkärl
Beställn. emott.: Tel. 1118 37

TVÄTTANSTALT
SVENSK TVÄTT
Ulvsunda
Tvätt utan frätande ämnen.
Tel. ULVSUNDA 53

1544

är Tidevarvets postgironummer

TIDEVARVET

Lördagen den 12 okt. 1929 — N:r 41

Prenumerera
på TIDEVARVET för år 1929.
Pris 6 kr. pr år.

Bokspalten

Har Ni sett
billighetsupplagan
av
Courths-Mahlers
romaner,
inbundna i
halvfranska band å
2:95
?
Om så ej är, gå in i närmaste bokhandel och bed att få se den.
Ni köper den.
8 delar utkomna.
(13 olika romaner.)

CHELIUS

Första
svenska anmälan av

är
entusiastiskt
beröm:

"Manlig kraft, blodfull och fascinerande, utströmmar från denna märkliga roman...

Therese Etienne växer under skildringen ut till ett monument över allt lidande, all sorg, all kärlek kvinnosjälen tvingas bära — vi få en oändligt ömsympati för denna så starka och dock så svaga kvinna. — — —

Som en sällsynt vacker ram till denna gripande människoskildring sluter sig ett landskap av alper, dalgångar, forsar och smekande skogsgrönska.

Boken är orädd, ja, djärv i anläggning och utförande, men framställningen är helt igenom den av sin uppgift genomglödgade konstnärens. Knittel har här spänt senstarka tanketrådar över vida områden till ett nät, som icke kan slitas sönder, hur än konventionalismen pressar sig ogillande däremot."
(Elisabeth Kuylenstierna-Wenster i Lunds Dagblad.)

HÖKERBERGS

Han dog stående

(Forts. fr. sid. 5.)

slagit in på. Här spelar också tredje mans betydelse in, i detta fall den första engelska arbetarregeringen. Den preliminära krigsskuldöverenskommelsen i London 1924 är det första synliga tecknet på att man börjat på ny bog.

Det har skrivits så mycket just nu om etapperna på försoningens väg under de senaste sex åren, då Stresemann ledde Tysklands politik utåt. Hans död har blivit anledningen till en hela världdens enhälliga bekräftelse på dess riktighet och nödvändighet. Vi ha i Tidevarvet sökt följa denna politik. Vi känna till Locarnoavtalet där Tyskland går med på att acceptera sin nya franska gräns som slutgiltig och avsäger sig tanken på att reglera östgränsen med våld. Vi känna till Dawesplanen, Tysklands inträde i Nationernas förbund i alla dess kritiska och förödmjukande faser och slutligen segerrika avslutning. Vi känna till det nya krigsskuldavtalet, överenskommelsen om Rhenlandets befrielse från såväl militär som civil ockupation. Vi känna till Tysklands förbehållslösa accepterande av Kelloggpakten och av skiljedom i juridiska och politiska tvister. Vi känna Tysklands anslutning genom Stresemann till den Paneuropeiska tanken, striden inom Tysklands hjärta om priset i hårda guldmilliarder för territoriets befrielse. Vi känna allt detta fram över Stresemanns sista kamp att hålla hop den tyska koalitionsregeringens till hans död dagen efter det han lyckats. Vi kunna icke närmare gå in på denna historias enskildheter. Men vi ville här understryka att den bevisar framkomligheten av en försonlig förnuftig politik, förd utan en krigsmakt i bakfickan. När herrarna möttes vid konferensborden, kom Stresemann avväpnad men fick slå sig ner och kunde ändå föra en positiv politik, inte bara en eftergiftspolitik. Han lät icke förmå sig att ovillkorligt och utan vederlag lyda diktamen. Han var med och förmade ut den europeiska politiken.

Ehuru inmängd med gamla bitterheter och förbehåll ehuru bristfällig i tillämpningen, har dock den fransk-tyska politiken gått på den försonliga linjen. Vad Tyskland icke åstadkom med världens finaste krigsmakt, med sitt vanmäktiga raseri, sitt: »gör ert yttersta vi har ändå ingenting att betala med», det har det åstadkommit med självövervinnelse, hårt arbete och ordhållighet. Stresemann segrade där Ludendorff och Cuno misslyckades. Tyskland är åter en stormakt.

Vem vet hur annorlunda allt kunnat vara och vad som besparats Europa om en man med Stresemanns energi och begåvning tidigare skakat av sig den suggestion som band honom, tidigare undfått den politiska tanke som räddat Tyskland. Det tjänar ändå ingenting till att grubbla därför, eftersom det ju var så, att han måste med Tyskland genomlöpa alla faserna i dess krigs- och nederlagshistoria. Till slut hann han dock ett stycke före sin tid, sitt Tyskland. Man förstod det, då man följde hans sista offentliga uppträdande inför europeiskt forum i Genéve. Han talade om Paneuropa. Här såg han fortsättningen på sin politik, nya utsikter, etapper, möjligheter.

Det mottagande som folkförbundsförsamlingen gav honom översteg i hjärtlighet det som kom vare sig Briand eller Mac Donald till del. Det var inte bara ett svar på hans framgångar, en lyckönskan till Rhenlandets befrielse. Det hade ett rent mänskligt inslag av beundran inför en man som spelade med sitt liv. Det var gripande att se honom komma in, insprutad och uppdragen med konstens alla hjälpmedel, för att kunna fylla sin plikt, säga sitt sista ord om Europa, till Europa. Det var gripande att se hur ivern tog fatt i den dödsbleke och skugglike mannen och drev upp hans kraft, så att han kunde göra sig hörd. Ute i vestibulen i hotell Victoria väntar döden, på honom, tänkte man, den vågar inte in ännu, men går heller inte sin väg, den stannar, den gläntar på dörren.

De få veckor Stresemann sedan hade kvar att leva, måste han ta emot raseriet från det Tyskland som icke ville vara med om Haagöverenskommelsen. Han var väl van vid stormar av det slaget, men nu kunde han icke rida ut den. Han genomgick icke något åsiktsmartyrium i början av sin bana, före sin upphöjelse. Men han fick smaka det i slutet av sitt liv. Det renar hans historia och höjer upp hans öde som människa och statsman.

Han dog stående, som Jacobsen säger.

Elin Wägner.

Röka ut kvinnorna

(Forts. fr. sid. 1.)

nades givetvis utan avseende av poststyrelsen. De klagande gingo då till Kungl. Maj:t.

Kungl. Maj:ts beslut har i dagarna kommit. Det blev nej till bägge framställningarna. Det var ju heller icke att vänta att regeringen skulle vara mera vidsynt i detta fall än i andra. Beslutet åtföljdes icke av någon motivering.

Befordringsärenden äro i allmänhet omtyckta offer för skumraskpolitik. Det kan också på goda grunder misstänkas, att det bakslag som generalpoststyrelsen och dess chef förra gången fick av Kungl. Maj:t och som av herr Ornes egna uttalanden att döma gick honom oerhört hårt till sinnes, kastat sin skugga framför sig. Ett bakslag kan man tåla, men icke flera. Då ställer man upp ultimatum.

En dylik politik kan icke försvaras ens ifråga om enstaka befordringsärenden men är absolut förkastlig, när det som här gäller en hel kårs framtidsmöjligheter.

Kvinnorna ha ju endast framfört den mycket rimliga begäran, att de skola ha rätt att efter genomgången provtjänstgöring med utmärkta vitsord söka ledigförklarade befattningar. Ingen har naturligtvis drömt om att några nya skulle insättas för deras skull. Av statsfinansiella skäl förvägrades de den tjänstegrad och den löneplacering i den gemensamma löneskalan, till vilken med dem jämställda manliga tjänstemän utan vidare hänfördes. Istället anvisades de vid behörighetslagens tillkomst att utnämningsvägen söka uppnå den placering som dem rätteligen tillkom. Nu när de begagna sig av denna möjlighet, få de ett blankt nej. — Detta kallas sedan att hålla alla vägar öppna.

Gång på gång återkommer man som synes till kvinnornas olycksaliga inplacering på löneskalan. På alla håll, där de icke erhöllo rättvis och fullgod placering har den skapat trassel och oreda samt äventyrat kamratskap och arbetsro. Vore det inte på tiden att rensa upp ordentligt i stället för att sticka huvudet i busken och intet vilja se eller i bästa fall lappa en reva här och en där, vilka om en tid äro dömda att gå sönder på nytt.

Lagen har t. o. m. på sina håll — vi kunna fortfarande hålla oss till posten — tolkats och tillämpats så egendomligt, att den i stället för att giva kvinnorna utvidgad rätt till förordnanden och befordringar givit dem en betydligt sämre ställning än före lagens tillkomst. Detta var väl i alla fall ändå inte avsett ens av kvinnornas argaste motståndare.

Vi kunna exemplifiera detta med följande fall.

En kvinnlig postexpeditör i Mellerud, fröken B. har före behörighetslagens tillkomst 1925 upprepade gånger erhållit postmästartjänsten under vakans. Efter 1925 har dessa vikariat i stället givits till en förste postassistent, över vilket fröken B. givetvis icke kunde klaga, då denne hade högre tjänstegrad än hon själv. Men när i våras en postassistent, som var 18 år yngre och utnämndes till postexpeditör 11 år senare än fröken B., erhöll förordnandet klagade hon och begärde att få företräde. Det bör kanske tilläggas, att fröken B. av postdirektionen erhållit gott vitsord såsom fullt kompetent att uppehålla postmästarbefattningen i Mellerud.

Fröken B:s besvär lämnades utan avseende av generalpoststyrelsen och hon gick till Kungl. Maj:t. Beslutet har i dagarna fallit och innehöll varken ja eller nej. Efter att hava legat tre månader på ärendet gör Kungl. Maj:t en egendomlig kringgående rörelse och förklarar sig icke kunna taga ställning till frågan, då förordnandet redan utlupit.

Sannerligen vi begriper vad Kungl. Maj:t menar. Nog vet man väl i all rimligheters namn, att ett dylikt överklagande avser att skaffa vederbörande klarhet för framtiden och skapa ett prejudikat. Men det var väl det man var rädd för. Nu hoppas man naturligtvis att generalpoststyrelsen skall för framtiden akta sig för att skapa dylika tillkrånglade situationer utan tillsätta förordnandena med tjänstemän ur högre tjänstegrad.

Det ligger ju helt enkelt utom möjligheternas gräns att överklaga ett förordnande som detta, innan det redan utlupit. Det som här avses varade mellan 1:sta april och 31:sta maj. 11 maj delgavs fröken B. generalpoststyrelsens avslag, varefter hon omedelbart inlämnade klagomålen till Kungl. Maj:t. Ärendet remitterades i vanlig ordning till poststyrelsen, som inkom med yttrande 2 juli. I dagarna har utslaget fallit. Data talar för sig själva.

Vi återkomma till vad vi i början anförde. Studera fakta och kom inte bara med allmänna talesätt och slagord! De låta bra men täcka icke verkligheten.

—

Tanke

Min hustru och jag ha alltid älskat fåglar.
Med tålamod ha vi lärt känna
vattenfågelns sju varningstecken
och de olika djupa nyanserna i
tranans trumpet.

En svala byggde sin lerhydda under grannens takskägg,
fostrade sina ungar
och flög med dem till ön Samos
— där Pytagoras föddes —.

Två ärlor bodde en sommar
under röda tegelpannor på vårt tak.
De lyfte sina vingar och flögo igår
till Blå Nilen.

Hur kunna vi egentligen gå kvar
här i vemodiga höstar
och icke tro på en Gud, som straffade oss med stillhet?

Harry Martinsson.

(Ur en snart utkommande antologi: Fem Unga.).

—

Höstspalten

Hattar och Scarves
Senaste nyheter!
Modesalong "Lees"
Birger Jarlsgatan 29
(vid Engelbrektsplan) — Tel. 8248

Höstens Nyheter i
Handskar & Vantar
inkomna i
SKÅNSKA
HANDSKAFFÄREN
Birger Jarlsgatan 35
Innehavare: Hilda Janzon

Höstens Nyheter
nu inkomna i
Ernst S. Berg
KLÄDESHANDEL
Drottninggatan 56
Stockholm
Telefon 147 89 Norr 103 90

GUSTAF NILSSON
DAMSKRÄDDERI
RIDDAREGATAN 19
STOCKHOLM
Tel. 72909 Tel. 72909
Specialité: Sjuksköterskekappor

Det största strumpurvalet
erbjuda våra 6 specialaffärer
Bredenberg & Co
Hamngatan 30 Drottninggt. 26
Hamngatan 16 Hornsgatan 54 A
Humlegårdsg. 14 Kungsgatan 39

Om Ni eller någon av edra bekanta lider av ömma fötter och har svårt att få lämpliga skodon - låt oss visa Eder våra av läkare, massörer och tusentals förbrukare rekommenderade.
ESPLANADSKODON finnes endast i
Lindkvists
Skomagasin
Sibyllegatan 58 Tel. 72209, 0-108